

Univerzitet u Beogradu
FAKULTET BEZBEDNOSTI
ARHITEKTONSKI FAKULTET

Druga naučna konferencija
Beograd 2022

URBANA BEZBEDNOST I URBANI RAZVOJ

Zbornik radova

Druga naučna konferencija
BEOGRAD 2022

**URBANA BEZBEDNOST
I URBANI RAZVOJ**

Zbornik radova

ELEKTRONSKO IZDANJE

Second Scientific Conference
BELGRADE 2022

**URBAN SECURITY AND
URBAN DEVELOPMENT**

Proceedings Book

DIGITAL PUBLICATION

IZDAVAČ

**Univerzitet u Beogradu
Fakultet bezbednosti**

ZA IZDAVAČA

**Prof. dr Vladimir N. Cvetković
Dekan Fakulteta bezbednosti**

UREDNICI

**V. prof. dr Svetlana Stanarević
Prof. dr Aleksandra Đukić**

DIZAJN ZBORNIKA

Vladimir Kovač

DIZAJN ZNAKA

Jelena Marić

ŠTAMPA (NAREZUJE)

Fakultet bezbednosti, Beograd

TIRAŽ

50 primeraka (DVD)

MESTO I VREME

Beograd, decembar 2022.

ISBN: 978-86-80144-55-9

**Izdavanje zbornika podržalo je Ministarstvo,
prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije**

NAPOMENA

Mišljenja autora izražena u ovoj publikaciji ne
odražavaju stavove ustanova u kojima su zaposleni

REČ UREDNICA

_ Prof. dr Svetlana Stanarević

_ Prof. dr Aleksandra Đukić

Drugu naučnu konferenciju o urbanoj bezbednosti i urbanom razvoju u Republici Srbiji su nakon 5 godina ponovo organizovali Fakultet bezbednosti i Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu s ciljem da se nastavi akademska rasprava o kompleksnosti sve izraženijih bezbednosnih izazova u urbanom prostoru. Na dnevnom redu su se našle teme koje su na različite načine povezale dve akademske institucije, ali i više naučnih disciplina čija se polja rada i istraživanja vezuju za (urbani) prostor i koje su otvorile mogućnost za intelektualno i institucionalno nadmetanje u stvaranju širokog polja urbanih istraživanja ili angažovanja u istinski multidisciplinarnim i interdisciplinarnim pristupima u istraživanju.

Bezbednost u gradovima je već dugo vremena ključna tema brojnih foruma, konferencija i seminara, kako na globalnom, tako i na regionalnom, nacionalnom, ali i lokalnom nivou. Pitanje urbane bezbednosti, iako je deo nacionalne bezbednosti, sve više dobija na značaju i zahteva posebnu pažnju istraživača, ali i praktičara. S druge strane, pitanje urbanog razvoja potražuje veću saradnju i interdisciplinarno povezivanje sa studijama bezbednosti, ali i drugim studijama i naučnim disciplinama koje se bave urbanim prostorom. Gradovi su sve više u središtu svetskih ekonomskih, ali i političkih i bezbednosnih aktivnosti, a procesi urbanizacije bezbednosti, globalizacije, urbanog razvoja i transformacije gradova dodatno čine ove aktivnosti još složenijim.

Veze među gradovima širom sveta se produbljuju kroz protok robe, ljudi, tehnologije i ideja, donoseći povećanje ekonomskih mogućnosti. Gradovi se povezuju i putem međunarodne dijaspore, multinacionalnih kompanija i lanaca snabdevanja i globalnih komunikacija i mreža putovanja. Svi navedeni pokreti ljudi, dobara i ideja stvaraju nove mogućnosti i imaju pozitivne implikacije, međutim, oni takođe stvaraju i ranjivosti. Mnoga urgentna društvena pitanja, uključujući terorizam, transnacionalno nasilje, građanske i etničke nemire i sukobe, organizovani kriminal i kriminal zasnovan na tehnologiji, kao što su sajber pretnje, vezuju se upravo za urbani prostor i za pogodnosti ili specifičnosti koje im taj prostor pruža da se ispolje i razvijaju. S tim u vezi, kao centralno pitanje i izazov svakog savremenog društva može se predstaviti upravo bezbednost gradova. Bezbednost za pojedince, zajednice, preduzeća, infrastrukturu i institucije koje čine urbana područja je ključna sama po sebi.

Bila je ovo jedna od prvih domaćih uživo realizovanih naučnih konferencija, posle dve godine rada u online okruženju, pri čemu se okupilo više od 100 naučnika, istraživača i stručnjaka iz različitih naučnih oblasti: arhitekture, bezbednosti, političkih nauka, tehničkih nauka, geografije, ekologije, šumarstva, sociologije, vojnih i drugih nauka, sa pet nacionalnih državnih univerziteta (univerziteti u Beogradu, Nišu, Novom Sadu, Novom Pazaru i Univerzitet odbrane), tako i regiona i šire (univerziteti u Ljubljani, Skoplju, Banjoj Luci, Osijeku, Sofiji, Crnoj Gori i Magnitogorsku - Rusiji), više instituta i drugih institucija poput Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture Republike Srbije i Zavoda za zaštitu spomenika kulture Republike Srbije. Konačno, izdvojeni su radovi, koji su nakon procesa recenzije i ispunjenih tehničkih zahteva, našli svoje mesto u ovom Zborniku radova. Ukupno 44 rada, selektovano je prema tematskim okvirima i sada su otvoreni za širu čitalačku publiku u online okruženju, jer se publikuju kao elektronsko izdanje.

SADRŽAJ

Odbori konferencije

07 NAUČNI ODBOR / ORGANIZACIONI ODBOR / TEHNIČKI ODBOR

Uvodno predavanje

10 ARHITEKTURA I BEZBEDNOST U NEPREDVIDIVIM OKOLNOSTIMA GRADA 21. VEKA
_ Ana Nikezić

DEO.01 URBANIZACIJA BEZBEDNOSTI: SEKURITIZACIJA I/ILI MILITARIZACIJA URBANIH PROSTORA

24 FENOMEN RODNE NEBEZBEDNOSTI U JAVNIM URBANIM I VIRTUELNIM PROSTORIMA
_ Nataša Danilović Hristić _ Nebojša Stefanović _ Jasna Petrić

33 JAVNA OKUPLJANJA U URBANOM PROSTORU -
ZAŠTITA I BEZBEDNOST MUZIČKIH MANIFESTACIJA
_ Jana Marković

42 ZAŠTITA EVROPSKE KRITIČNE INFRASTRUKTURE – NEMAČKA I FRANCUSKA
_ Tamara Pejić _ Jovana Dimitrijević Dinić

53 ILEGALNO UPRAVLJANJE OTPADOM KAO IZVOR URBANE (NE)BEZBEDNOSTI
_ Srđan T. Korać

63 UČENJE URBANE BEZBEDNOSTI U STUDIJU ZA URBANISTIČKO
PROJEKTOVANJE: STUDENTSKI PROJEKTI ZA NOVO PRIOBALJE U GOLUPCU
_ Branislav Antonić _ Aleksandra Đukić _ Eva Vaništa Lazarević _ Jelena Marić

73 PROMENA U STEPENU URBANE BEZBEDNOSTI I FORMIRANJU ZAJEDNICA OD SOCIJALI-
STIČKOG DO POST-SOCIJALISTIČKOG VIŠEPORODIČNOG STANOVANJA U NOVOM SADU
_ Violeta Stefanović

84 ISPITIVANJE UTICAJA TIPOLOGIJE AMBASADA NA URBANU
BEZBEDNOST JAVNIH GRADSKIH PROSTORA TOKIJA
_ Ivan Filipović _ Dragana Vasiljević Tomić

96 VATRENE ULICE: UTICAJ URBANOG RATOVANJA NA CIVILNO STANOVNIŠTVO
_ Vanja Rokvić

105 AKADEMSKA TEMATIZACIJA SEKURITIZACIJE U URBANOM PROSTORU
_ Milan Lipovac _ Slađana Đurić _ Ana Paraušić

114 ANALIZA BEZBEDNOSTI OTVORENIH JAVNIH PROSTORA
DONJEG DORČOLA KORIŠĆENJEM SCORELINE OKVIRA
_ Milena Vukmirović _ Suzana Gavrilović

126 BEZBIJEDNOST REKREATIVACA U GRADSKOM PARKU U BRČKOM
_ Slobodan Bulatović

134 URBANA BEZBEDNOST I SAVREMENI ZATVORSKI SISTEM
_ Aleksandra Ilić

- 145 UTICAJ VEŠTAČKOG OSVETLJENJA NA BEZBEDNOST U PARKOVIMA
_ Aleksandra Čabarkapa _ Lidija Đokić
- 152 ANALIZA URBANE BEZBEDNOSTI OTVORENOG JAVNOG PROSTORA:
NOVOBEOGRADSKI BLOK 21 U PERIODU OD 2013. GODINE DO DANAS
_ Nikola Mitrović _ Jelena Marić _ Aleksandra Đukić _ Marko Milosavljević
- 163 RAZUMEVANJE VAŽNOSTI SIGURNOSTI HRANE U ODRŽIVOM GRADU
_ Venelin Terziev _ Vesela Radović
- 172 NEGATIVAN UTICAJ BEZBEDNOSNIH ASPEKATA NACIONALNE
LEGISLATIVE NA EFEKTIVNO/EFIKASNO KORIŠĆENJE BESPILOTNIH
LETELICA/SISTEMA U ARHITEKTURI/URBANIZMU
_ Đorđe Đorđević _ Đorđe Mitrović _ Mirjana Devetaković _ Marko Nikolić _ Nikola Popović

DEO.02 DIGITALNE TEHNOLOGIJE I URBANA BEZBEDNOST

- 188 ORGANIZOVANJE BEZBEDNIH DOGAĐAJA NA OTVORENIM JAVNIM
PROSTORIMA NOVOG SADA TOKOM COVID-19 PANDEMIJE
_ Ilija Gubić _ Srđan Zorić
- 196 KORIŠĆENJE PODATAKA U REALNOM VREMENU ZA UPRAVLJANJE ISTORIJSKIM GRADO-
VIMA I MJESTIMA KULTURNE BAŠTINE: ISKUSTVA INTERREG MED HERIT-DATA PROJEKTA
_ Isidora Karan _ Igor Kuvač
- 202 DIGITALNA OKRUŽENJA I SISTEMI PROSTORNIH INFORMACIJA: NOVE KONCEPCIJSKE
I OPERATIVNE DETERMINANTE INTELIGENTNOG DIZAJNSTRATEŠKOG PRISTUPA
U KONTEKSTU KONVERGENCIJE PROSTORNIH DISCIPLINA DISCIPLINA
_ Dragana Ćirić
- 213 KONCEPCIJA NIVOVA DETALJNOSTI ZA DIGITALNO PROJEKTNOKRUŽENJE (OD URBANOG
PROJEKTA DO IZVRŠNOG DETALJA) NA PRIMERU VILE VERDE ALEHANDRA ARAVENE
_ Loni Likar _ Dina Stober
- 221 ODRŽAVANJE OBJEKATA: BEZBEDNOST I ZAŠTITA OBJEKATA I KORISNIKA
_ Milan A. Radojević
- 229 NADZOR U URBANOM JAVNOM PROSTORU KAO IZAZOV PRIVATNOSTI I BEZBEDNOSTI
_ Svetlana Stanarević

DEO.03 GLOBALIZACIJA, URBANI RAZVOJ I TRANSFORMACIJA GRADOVA

- 242 KONCENZUALNOST U PREDURBANOM PLANIRANJU GRADA KAO BAZIČNI FAKTOR
RAZVOJNE BEZBEDNOSTI: KONSTRUKCIONISTIČKI TEORIJSKI PRISTUP S.J. MANDELBAUMA
_ Aleksa Ciganović _ Rade Mrlješ
- 251 PREDUSLOVI RAZVOJA SISTEMA ZA ZAŠTITU KRITIČNE
INFRASTRUKTURE U REPUBLICI SEVERNOJ MAKEDONIJI
_ Marina Mitrevska _ Toni Mileski
- 260 UTICAJ PANDEMIJE COVID 19 NA PROMENE U KORIŠĆENJU GRADSKOG PROSTORA
_ Vera Backović
- 269 URBANIZACIJA KAO FAKTOR NASTANKA DEGRADIRANIH
POVRŠINA NA TERITORIJI OPŠTINE RAKOVICA
_ Irena Blagajac

- 280 IZAZOVI I MOGUĆNOSTI TRANSFORMACIJE GRADA U „ZERO WASTE CITY”
_ **Marija Milenković** _ **Tijana Žišić**
- 289 AKTIVNOSTI KOPNENE VOJSKE U URBANIM PROSTORIMA
_ **Vinko Žnidaršić** _ **Marko Radovanović** _ **Ivan Stojadinović**
- 300 OPTIMIZACIJA PROSTORNE ORGANIZACIJE MREŽE NASELJA GRADA ZAJEČARA
_ **Vladimir Popović** _ **Marija Drobnjaković**
- 309 BEZBEDNOST I SIGURNOST NUKLEARNIH ELEKTRANA I
POTENCIJALNE POSLEDICE AKCIDENATA PO URBANU SREDINU
_ **Slavko Dimović** _ **Milica Ćurčić** _ **Nikola Zdolšek**
- 319 EKOLOŠKA BEZBJEDNOST NA PRIMJERU AKVATORIJA NAJVEĆE EVROPSKE
NAUTIČKO – TURISTIČKE DESTINACIJE PORTO MONTENEGRO, CRNA GORA
_ **Emā Alihodžić Jašarović** _ **Sanja Paunović Žarić** _ **Nemanja Milićević**
- 330 PRIMENA ZEMALJSKIH BESPOSADNIH VOZILA U URBANIM
PROSTORIMA TOKOM BORBENIH OPERACIJA VOJSKE
_ **Marko Radovanović** _ **Aleksandar Petrovski** _ **Vinko Žnidaršić** _ **Bojan Lakanović**
- 341 URBANIZACIJA I UTICAJ PROIZVODNJE HRANE NA EKOLOŠKU BEZBEDNOST
_ **Predrag Jovanović** _ **Marko Jovanović**
- 352 EKOLOŠKI PROBLEMI KAO SAVREMENI IZAZOV URBANIH
SREDINA - STUDIJA SLUČAJA GRAD BEOGRAD
_ **Vera Arežina** _ **Nenad Spasojević**
- 361 MIGRACIJE KAO FAKTOR PROMENE EKONOMSKE STRUKTURE STANOVNIŠTVA
NOVOG SADA I NJIHOV UTICAJ NA RAZVOJ GRADOVA JUŽNOBAČKOG OKRUGA
_ **Filip Krstić** _ **Snežana Vujadinović** _ **Dejan Šabić** _ **Vedran Živanović** _ **Marko Sedlak**
- 367 SAVREMENI MIGRACIONI PROCESI – PROBLEM
RURALNE OBNOVE NASELJA ZAJEČARSKOG OKRUGA
_ **Mirjana Gajić** _ **Marko Joksimović** _ **Vladimir Malinić** _ **Filip Krstić** _ **Marko Sedlak**
- 376 DEMOGRAFSKI PROBLEMI RAZVOJA RURALNIH NASELJA GRADA PIROTA
_ **Snežana Vujadinović** _ **Rajko Golić** _ **Vladimir Malinić** _ **Aleksandar Kovjanić** _ **Nemanja Josifov**
- 384 UTICAJ EKONOMSKE STRUKTURE STANOVNIŠTVA NA NERAVNOMERAN
TERITORIJALNI RAZVOJ GRADOVA RASINSKOG OKRUGA
_ **Dejan Šabić** _ **Mirjana Gajić** _ **Marko Joksimović** _ **Rajko Golić** _ **Nemanja Josifov**
- 393 URBANO NASELJE – KAPSULA ZA PRAVILAN RAST I RAZVOJ
_ **Nikola Z. Furundžić** _ **Dijana P. Furundžić** _ **Aleksandra Krstić-Furundžić**
- 401 SMEŠTANJE REZILIJENTNOSTI U URBANI KONTEKST -
KA KONCEPTU URBANE REZILIJENTNOSTI
_ **Nevena G. Stanković**
- 409 KLIMATSKA ODRŽIVOST I KULTURNI TURIZAM, NA PRIMERU
PROJEKTA REGIONALNOG RAZVOJA U SRBIJI „PUT RIMSKIH CAREVA”
_ **Vesna Tomić**
- 419 ZNAČAJ ARHUSKE KONVENCIJE ZA LOKALNU
EKOLOŠKU BEZBEDNOST NA PRIMERU GRADA NIŠA
_ **Ivana Ilić Krstić** _ **Slobodan Milutinović** _ **Olivera Milošević**
- 429 HIBRIDNI RATOVI U 21. VEKU
_ **Gospava Stojanović Takić**

ODBORI KONFERENCIJE

NAUČNI ODBOR

dr Vladimir N. Cvetković

redovni profesor, Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti

dr Slađana Đurić

redovni profesor, Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti

dr Svetlana Stanarević

vanredna profesorka, Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti

dr Vanja Rokvić

vanredna profesorka, Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti

dr Goran Mandić

vanredni profesor, Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti

dr Aleksandra Ilić

docentkinja, Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti

dr Milan Lipovac

vanredni profesor, Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti

dr Vesela Radovićnaučna savetnica, Univerzitet u Beogradu,
Institut za multidisciplinarna istraživanja**dr Mirjana Laban**redovna profesorka, Univerzitet u Novom Sadu,
Fakultet tehničkih nauka**dr Nataša Pichler-Milanović**

viša naučna saradnica, Univerzitet u Ljubljani, Ekonomski fakultet

dr Slobodan Milutinović

redovni profesor, Univerzitet u Nišu, Fakultet zaštite na radu

dr Mina Petrovićredovna profesorka, Univerzitet u Beogradu,
Filozofski fakultet, Odeljenje za sociologiju**dr Nataša Danilović Hristić**

viša naučna saradnica, Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije

dr Aleksandra Đukić

redovna profesorka, Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski fakultet

dr Eva Vaništa Lazarević

redovna profesorka, Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski fakultet

dr Aleksandra Stupar

redovna profesorka, Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski fakultet

dr Marija Maruna

redovna profesorka, Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski fakultet

dr Aleksandra Krstić Furundžić

redovna profesorka, Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski fakultet

dr Danijela Milovanović Rodić

docentkinja, Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski fakultet

Vladimir Lojanica

redovni profesor, Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski fakultet

dr Ana Nikezićvanredna profesorka, Univerzitet u Beogradu,
Arhitektonski fakultet**dr Milena Vukmirović**

docentkinja, Univerzitet u Beogradu, Šumarski fakultet

dr Jugoslav Joković

docent, Univerzitet u Nišu, Elektronski fakultet

dr Dejan Filipovićredovni profesor, Univerzitet u Beogradu,
Geografski fakultet - Odesek za prostorno planiranje**dr Velimir Šećerov**redovni profesor, Univerzitet u Beogradu, Geografski
fakultet - Odesek za prostorno planiranje

ORGANIZACIONI ODBOR

dr Svetlana Stanarević

vanredna profesorka, Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti

dr Aleksandra Đukić

redovna profesorka, Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski fakultet

TEHNIČKI ODBOR

dr Branislav Antonićkoordinator, asistent, Univerzitet u Beogradu,
Arhitektonski fakultet,**dr Vladimir Kovač**

docent, Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski fakultet

Nikola Mitrović

doktorand, Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski fakultet

Ilija Gubić

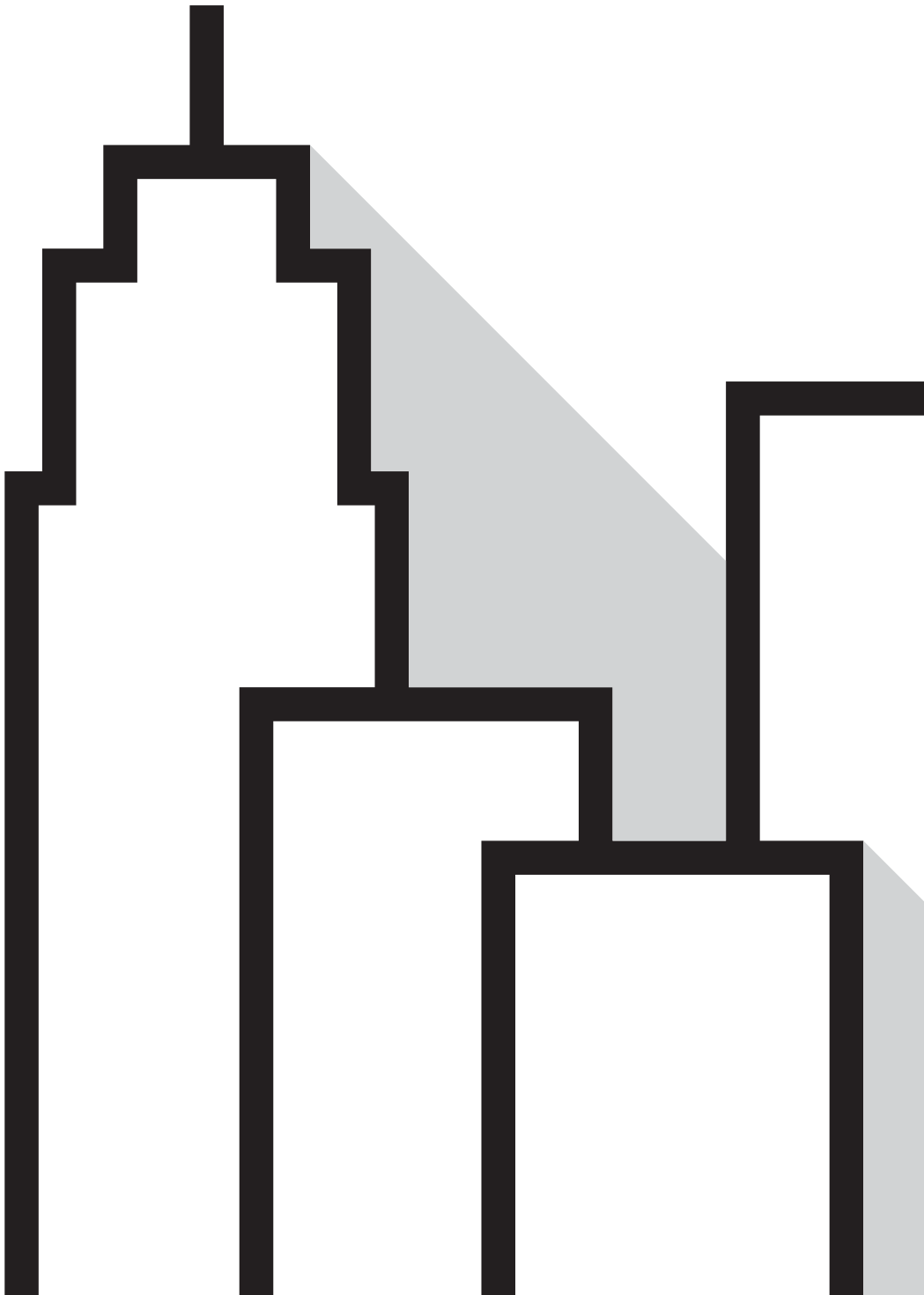
doktorand, Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski fakultet

Jana Marković

doktorand, Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti

Lazar Stojanović

doktorand, Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti

DEO.01

**Urbanizacija bezbednosti:
sekuritizacija i/ili
militarizacija
urbanih prostora**

ANALIZA URBANE BEZBEDNOSTI OTVORENOG JAVNOG PROSTORA: NOVOBEOGRADSKI BLOK 21 U PERIODU OD 2013. GODINE DO DANAS

UDK 351.78:711.426(497.11)"2013/2022"

_ Nikola Mitrović

istraživač-pripravnik; Univerzitet u Beogradu,
Arhitektonski fakultet; nikola.mitrovic@arh.bg.ac.rs

_ Jelena Marić

asistent, doktor nauka; Univerzitet u Beogradu,
Arhitektonski fakultet; jelena.marić1989@yahoo.com

_ Aleksandra Đukić

profesor, doktor nauka; Univerzitet u Beogradu,
Arhitektonski fakultet; adjukic@afrodita.rcub.bg.ac.rs

_ Marko Milosavljević

doktorand; Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski fakultet; Ministarstvo
građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture; markomilosavljevic118@gmail.com

SAŽETAK

U teorijskim razmatranjima i urbanom dizajnu, bezbednost je preduslov za životnost i intenzivno korišćenje otvorenog javnog prostora. Težište ovog rada predstavlja bezbednost sa aspekta korisnika prostora odnosno osećaj lične bezbednosti. Koncept prevencije kriminala kroz dizajn okruženja (CPTED) nudi mnogobrojna rešenja za sigurnost i bezbednost korisnika u javnom prostoru, ali otvara se pitanje njegove primene, posebno u kontekstu nepredviđenih situacija kao što su globalna pandemija ili drugi savremeni fenomeni. Potrebno je raditi na njegovoj rekonceptualizaciji u budućnosti.

Metodologija ovog rada zasniva se na metodologiji prethodnih istraživanja novobeogradskog bloka 21 iz 2017. i 2013. godine, odnosno na sprovođenju metoda strukturiranih anketa i intervjua i obradi prikupljenih podataka u cilju stručne opservacije i analize postojećeg stanja. Nova anketa sprovedena je ove godine, tako da još jedan važan segment rada jeste uporedna analiza rezultata iz 2013, 2017. i 2022. godine. Cilj rada je ispitati da li je urbana bezbednost otvorenih javnih prostora u bloku 21 poboljšana ili pogoršana u periodu od 2013. godine do danas. Rad polazi od pretpostavke da je pandemija covid-19 uticala na promene u korišćenju otvorenih javnih prostora novobeogradskog bloka, kao i na povećanje svesti o aspektima značaja otvorenog javnog prostora i njegove bezbednosti.

Rezultati bi trebalo da pokažu koji prostorni elementi bloka najviše utiču na aspekt bezbednosti u korišćenju prostora, kao i koji su uticali na promenu svesti u vreme pandemije.

KLJUČNE REČI _ *urbana bezbednost, otvoreni javni prostori, uporedna analiza, Novi Beograd, blok 21*

1. UVOD

Primarni cilj urbanog dizajna i planiranja jeste stvaranje bezbednog otvorenog javnog prostora. Zato se u teorijskim razmatranjima o javnom prostoru, bezbednost postavlja kao jedan od preduslova za ostvarivanje bilo koje aktivnosti, njegovu životnost i vitalnost. Fokus ovog rada jeste na korisničkoj dimenziji javnog prostora, gde se smatra da je percepcija prostora od strane korisnika, kao siguran i bezbedan, preduslov za njegovo korišćenje (Weimann et al., 2017).

Koncept prevencije kriminala kroz dizajn okruženja (CPTED) predstavlja važnu sponu između teorija bezbednosti i urbanog dizajna i planiranja gde kroz različite strategije nudi mnogobrojna rešenja za unapređenje bezbednosti i sigurnosti prostora. Danas se shvatanje bezbednosti u prostoru menja usled različitih savremenih fenomena i promena, kao što su globalna pandemija, migracije stanovništva, urbanizacije prostora, prenamena i transformacija prostora usled velikog uticaja neoliberalnog kapitala i stvaranja oštih granica između privatnih i javnih prostora. CPTED kao koncept, u svom razvoju, došao je do paradoksalnih i pojednostavljenih primena gde je potrebno preispitivanje njegovih načela i načina na koji se on primenjuje na određenom prostoru. U ovom radu se teorijski razmatra sa dve pozicije u vidu rekonceptualizacije njegove primene u budućnosti.

Povod za istraživanje jeste evaluacija bezbednosti otvorenih javnih prostora novobeogradskog bloka 21, kao primera naselja čiji se prostor i dalje menja u funkcionalnom i fizičkom smislu. U tom smislu, uzet je za studiju slučaja gde se polazi od pretpostavke da je pandemija *covid-19* uticala na promene u korišćenju otvorenih javnih prostora, kao i na povećanje svesti o aspektima značaja otvorenog javnog prostora i njegove bezbednosti. Metodologija rada oslanja se na metodologiju prethodnih istraživanja, čija se evaluacija ispituje (Djukić & Stajić, 2012; Đukić et al., 2017) odnosno na participativnoj strategiji i sprovođenju strukturiranih anketa i intervju a i obradi prikupljenih podataka, kao i formiranju uporedne analize rezultata. Cilj rada je ispitati da li je urbana bezbednost otvorenih javnih prostora u bloku 21 poboljšana ili pogoršana u periodu od 2013. godine do danas.

1.1 Teorijski okvir istraživanja

Koncept prevencije kriminala kroz dizajn okruženja (CPTED) važan je teorijski koncept u ostvarivanju sigurnosti i bezbednosti korisnika u javnom prostoru. Može se sagledati sa dve teorijske pozicije:

- 1) u okviru analogije između teorija zasnovanih na okruženju i ponašanju i teorija o analizi uličnog prostora
- 2) u okviru društvenih vrednosti javnih politika prilikom valorizacije vrednosti mesta

U okviru teorija zasnovanih na okruženju i ponašanju postoje dve vrste teorija. Jedne objašnjavaju faktore koji utiču na mogućnost kriminala i tu spadaju *teorije racionalnog izbora, rutinske aktivnosti i obrazac zločina*. Dok druge vrste teorija govore o pravilnom dizajnu i konceptu upravljanja prostorom, odnosno o razgraničenju između privatnog i javnog prostora kojim se može sprečiti pojava kriminala u prostoru. Tu spadaju *teorija odbranjenog prostora*, kao i *CPTED* odnosno već pomenuti *Koncept prevencije kriminala kroz dizajn okruženja* koji svojom primenom pokriva veliki broj disciplina, kao što su kriminologija, psihologija životne sredine, bihejvioralne studije, sociologija i druge. U svom razvoju, CPTED je krenuo od šest ključnih strategija – teritorijalnost, nadzor, kontrola pristupa, ciljano unapređenje, upravljanje prostorom (imidžom) i povećanje aktivnosti. Daljim razvojem prednost je

dao društvenim dimenzijama gde zajednica može upravljati bezbednošću svog okruženja. Danas dolazimo do preispitivanja primene ovog koncepta i do potpunih paradoksa gde se neki od elemenata međusobno negiraju i ne doprinose povećanju bezbednosti već ostavljaju mogućnost za stvaranje novih vidova kriminala u prostoru. Npr. fizičke barijere (ograđivanja prostora – ograde, kapije, sigurnosna vrata i brave) kao vid ciljanog unapređenja mogu doprineti jasnijoj podeli prostora na javno i privatno i time povećati sigurnost korisnika, ali i dovesti do „mentaliteta tvrđave“ i time štetiti strategijama nadzora, teritorijalnosti, imidža i ne doprinosti povećanju aktivnosti u prostoru (Cozens & Love, 2015; Mao et al., 2021).

Kada govorimo o javnom prostoru i kontaktu sa privatnim, ulica i staza jesu važni urbani elementi prostora. Teorije analize uličnog prostora mogu se grupisati pod teorije: *Kevin Linča, prostorne sintakse i ulične mreže*. Kevin Linč kategorisao je percepciju ljudi o gradu u pet tipova: staza, ivica (granica), distrikt, čvorište i orijentir (reper) koji se međusobno preklapaju i formiraju fizičko okruženje. Staza, kao element, odnosi se na ulice, a one zajedno sa čvorištima formiraju *uličnu mrežu*. *Sintaksa prostora* ispituje unutrašnje korelacije između urbane prostorne morfologije i karakteristika društvenih aktivnosti (Mao et al., 2021).

Kombinacijom različitih analogija između, gore pomenutih, teorija bezbednosti i teorija analize uličnog prostora, dolazi se do ispitivanja prostora bezbednosti na nivou mreže, staze ili čvorišta, što je svakako sveobuhvatnije nego fokus na samo jednoj teoriji bezbednosti (Mao et al., 2021).

Možemo reći da kvalitet nekog mesta definiše njegovu vrednost i obrnuto. Odnos između kvaliteta i vrednosti mesta može se sagledati u zdravstvenom, društvenom, ekonomskom i ekološkom smislu. Vrednost definiše sastavne elemente kvaliteta mesta, a različite vrste kvaliteta umanjuju ili povećavaju vrednost tog mesta (Carmona, 2019). U okviru društvenih dokaza o odnosu kvaliteta i vrednosti mesta, izdvaja se dizajn okruženja i stepen kriminaliteta u prostoru, u okviru koga je i koncept CPTED-a.

To pokazuje da bezbednost i sigurnost korisnika doprinosi i formiranju određenih kvaliteta i vrednosti u prostoru, i da koncept CPTED-a treba posmatrati sa širih analogija kojima se prostor može unaprediti, a ne isključivo sa fokusom na nivo intervencije u prostoru kojim se nešto može promeniti.

1.2 Studija slučaja – Blok 21, Novi Beograd

Novobeogradski blok 21 definisan je kao studija slučaja po ugledu na prethodna istraživanja čiji se rezultati evaluiraju. Novi Beograd je započeo svoju izradnju 1948. godine, a njegova gradnja i formiranje identiteta traju i danas. Od 90-tih godina do danas, promene zakonskih regulativa omogućile su rekonstrukciju i novogradnju u svim blokovima. Fizičke i funkcionalne promene, sadržaji, opremljenost i materijalizacija utiču na bezbednost i sigurnost u otvorenim javnim prostorima bloka. Mega blok 21, tokom poslednjih 30 godina, pretrpeo je različite dogradnje pre svega na obodnim delovima bloka što je rezultiralo smanjenjem površine otvorenih javnih prostora i zauvek izgubljenim delovima bloka (Bulatović, 2022).

U postupku sprovedenom tokom 2020. i 2021. godine, usled izmena i dopuna režima zaštite, kao i izmena i dopuna Generalnog urbanističkog plana grada Beograda, odnosno izmena i dopuna Plana generalne regulacije građevinskog područja jedinice lokalne samouprave grada Beograda, doneta je odluka o utvrđivanju centralne zone Novog Beograda kao prostorne kulturno-istorijske celine (u daljem tekstu PKIC) (Blokovi 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30). U navedenom postupku, usvojenom u Službenom glasniku Republike Srbije

broj 06/21, utvrđena je centralna zona kao PKIC podeljena na dve celine: A i B. Blok 21 pripada celini A i prema opštim merama zaštite, izvedenim iz uslova dobijenih od strane nadležnih organa koji prostor pomenutih blokova sprovode kao kulturno-istorijsku celinu od velikog značaja, ova celina uživa status zaštite matrice, blokova, ulica, prostorne dispozicije obje-kata, prostorne organizacije i uređenja javnih površina (Odluka o utvrđivanju centralne zone Novog Beograda za prostorno kulturno-istorijsku celinu, blokovi 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, „ Službeni glasnik RS“ broj 06/21).

Opšte i posebne mere zaštite u ovom slučaju donosi Vlada Republike Srbije, pri čemu, u skladu sa Zakonom o kulturnim dobrima, prostorne kulturno-istorijske celine uživaju status velikog značaja. Takođe, bitno je navesti da se ove mere primenjuju kao osnov u postupku izrade novog planskog dokumenta koji se direktno sprovodi na zaštićenom području, a za koje je u ovom slučaju nadležni organ Vlada Republike Srbije. Odluke o zaštiti nepokretnog kulturnog dobra donete od strane Narodne skupštine Republike Srbije, uživaju status izuzetnog dobra (Zakon o kulturnim dobrima, Član 56). U odnosu na status zaštite centralnog gradskog jezgra grada Beograda koji uživa status izuzetnog dobra, status zaštite novobeogradskih blokova je u nižem rangu, shodno elementima sprovođenja. U praksi, bitno je naglasiti da je Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture nadležno za sprovođenje postupaka koji su u obuhvatu izuzetnog dobra, dok je Jedinica lokalne samouprave nadležna za sprovođenje područja koje uživa status velikog značaja (Zakon o planiranju i izgradnji, Član 133).

Ujedno, potrebno je naglasiti da opšte i posebne mere novo-propisane zaštite u ovom slučaju utiču na postojeće parametre, pravila uređenja i građenja iz važećih planskih dokumenata, s toga je potrebno obratiti pažnju i na njihove izmene i dopune u tekstualnom, ali i grafičkom delu, s obzirom da će ovaj režim zaštite bitno uticati na postojeće i planirano stanje na području. U narednim administrativnim postupcima, u procesu planirane intervencije na katastarskim parcelama novobeogradskih blokova koje uživaju status velikog značaja, prilikom prikupljanja osnovnih uslova i mišljenja od strane imaoaca javnih ovlašćenja, biće potrebno pribaviti uslove/mišljenja i od imaoaca ovlašćenja zaštite kulturnih dobara.

Posmatrana primena zakonske regulative, u ovom radu je navedena sa ciljem da istakne pravni osnov zaštite prostora. Novobeogradski blokovi uživaju pretežne stambene, mešovite, komercijalne i poslovne ostale namene, sa javnim gradskim prostorom koji usled imovinsko-pravnih odnosa neretko biva privatna svojina. U postupku sprovođenja Zakona o stanovanju, ovaj parametar je od velike važnosti prvenstveno u smislu mogućnosti gradnje, intervencije na postojećem parkovskom okruženju privatno-javnih površina unutar bloka, a koje usled imovinsko-pravnih odnosa imaju tendenciju ka sprečavanju razrade na privatnom, odnosno javnom prostoru. U skladu sa prethodno navedenim, blokovsko naselje potražuje inicijativu većinskog broja stalnih i privremenih korisnika, što predstavlja dodatnu ulogu korisnika bloka (Zakon o stanovanju, Član 9).

2. METODOLOGIJA

Metodologija ovog rada zasniva se na metodologiji prethodnih istraživanja novobeogradskog bloka 21 iz 2017. i 2013. godine (Djukić & Stajić, 2012; Đukić et al., 2017), odnosno na sprovođenju metoda strukturiranih anketa i intervjuva i obradi prikupljenih podataka, kao i formiranju uporedne analize rezultata. Anketa se zasniva na participativnim metodama i principima Koncepta prevencije kriminala kroz dizajn okruženja (CPTED), kao i na istraživa-

njima rađenim u Ujedinjenom Kraljevstvu, kao što su praktični vodiči za planere, arhitekta i investitore (*Safer Places – The Planning System and Crime Prevention*, Office of the Deputy Prime Minister, 2004). Fokus je na korisničkoj dimenziji, odnosno na subjektivnom osećaju bezbednosti u prostoru. Primena metoda ankete u skladu je sa ispitivanjem društvene dimenzije CPTED-a, u cilju sagledavanja postojanja društvene kohezije i kulture zajednice u bloku (Cozens & Love, 2015).

Anketa je sprovedena u aprilu i maju 2022. godine, na teritoriji Bloka 21, sa ukupno 200 ispitanika. Prvi deo ankete (A) odnosi se na opšte podatke o ispitaniku. Drugi deo ankete (B) sastoji se od 7 pitanja sa ciljem utvrđivanja stepena osećaja lične bezbednosti, na osnovu sopstvenih zapažanja i iskustva. Treći deo ankete (C) sadrži podatke o prostornim elementima na području Bloka 21, koji imaju direktne i indirektne veze sa bezbednosnim karakteristikama otvorenih prostora. Četvrti deo ankete (D) je novi deo ankete koji nisu imala prethodna istraživanja iz 2013. i 2017. godine i odnosi se na korišćenje otvorenog javnog prostora u vreme karantina tokom pandemije *covid-19*, kako bi se utvrdilo da li je pandemija uticala na svest građana o značaju javnog prostora u bloku, kao i da li se promenila percepcija bezbednosti (Sl. 1).

**ANKETA O BEZBEDNOSTI NA PODRUČJU BLOKA 21,
 NOVI BEOGRAD**

A. PODACI O ISPITANIKU

1. POL: muški ženski
2. GODIŠTE: 15-25 26-40 41-60 61+
3. RADNI ODNOS: student-dak
 nezaposlen/a
 zaposlen/a
 u penziji

B. PODACI O LIČNOM OSEĆAJU BEZBEDNOSTI

1. Blok 21 posećujete iz sledećih razloga:
 - ovde živim
 - ovde radim/idem u osnovnu školu/gimnaziju
 - provodim vreme u otvorenim prostorima bloka u prolazu sam
2. U kom periodu dana provodite vreme u otvorenim prostorima bloka:
 - tokom celog dana
 - pre podne
 - popodne
 - uveče
3. Koliko dugo boravite na otvorenim prostorima u bloku:
 - Da Ne
4. Da li smatrate da je Vaša bezbednost ugrožena na ovim prostorima i kako?
 - Da Ne
5. Da li se osećate podjednako sigurno u svim delovima dana /svim prostorima bloka?
 - Da Ne
 - U kojim delovima dana /na kojim prostorima se osećate manje bezbedno?
6. Da li izbegavate određene javne prostore u bloku iz straha za sopstvenu bezbednost?
 - Da Ne
7. Da li ste ikada doživeli neku vrstu nepriljatnosti na javnom prostoru bloka i koju?
 - Da Ne

C. PODACI O PROSTORNIM ELEMENTIMA NA PODRUČJU BLOKA 21

1. Da li ste zadovoljni količinom zelenila?
 - Da Ne
2. Da li ste zadovoljni uredjenim zelenila i otvorenim javnim prostorima?
 - Da Ne
3. Da li smatrate da su otvoreni javni prostori dovoljno osvetljeni?
 - Da Ne
4. Da li smatrate da postoji dovoljan broj parking mesta unutar bloka?
 - Da Ne
5. Da li smatrate da je potrebno uvesti nove namene/aktivnosti i koje?
 -
 -
 -
6. Navedite prostore koji su po Vama najmanje bezbedni u okviru bloka 21?
 -
 -
 -
7. Da li smatrate da bi neke od predloženih mera intervencije u prostoru pozitivno uticale na povećanje osećaja bezbednosti?
 - bolje osvetljenje
 - bolja preglednost/čitljivost prostora
 - drugačija orijentacija objekata
 - uvođenje novih namena i aktivnosti
 - drugačije uređenje otvorenih prostora i zelenih površina
 - video nadzor
 - uvođenje ograda i kapija
 - regulisanje kretanja pešaka i automobila u okviru bloka
 -
 -
 -

D. PODACI O KORIŠĆENJU OTVORENIH JAVNIH PROSTORA ZA VREME PANDEMJE COVID-19

1. Da li Vam je prisustvo zelenila u otvorenim javnim prostorima bloka pomoglo u periodu karantina?
 - Da Ne
2. Da li ste se osećali bezbedno u otvorenim javnim prostorima bloka tokom karantina?
 - Da Ne
3. Koliko često ste boravili u otvorenim javnim prostorima tokom karantina?
 - više puta u toku dana
 - jednom dnevno
 - jednom u 2-3 dana
 - jednom nedeljno
 - jednom u dve nedelje
 - jednom mesečno
4. Da li ste u otvorenim javnim prostorima bloka boravili češće tokom karantina u odnosu na period pre njega?
 - Da Ne
5. Da li ih sada koristite češće nakon karantina?
 - Da Ne
6. Da li je karantin uticao na Vaše povećanje svesti o značaju otvorenih javnih prostora u bloku i njihovoj vrednosti koja doprinosi fizičkom, mentalnom i sveopštem zdravlju?
 - Da Ne
7. Zbog čega ste najčešće koristili otvorene javne prostore tokom karantina?
 - sedenja na klupi/travi
 - druženja sa komšijama
 - boravka na svežem vazduhu
 - iz zdravstvenih razloga
 - korišćenja sprava u igrališta
 - mogućnosti da prošetate deca/umake
 - mogućnosti da prošetate kućnog ljubimca
 - vožnje bicikla
 - drugo:

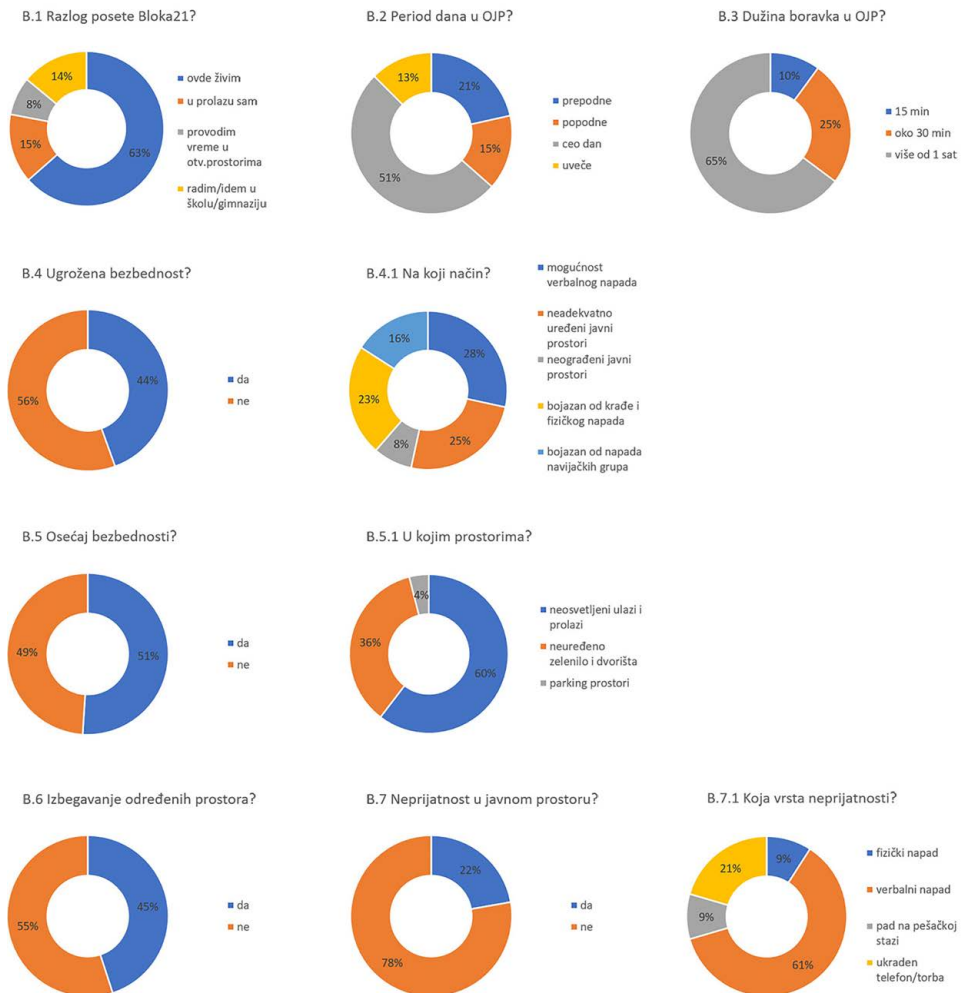
SLIKA 1 _ Unapređen upitnik iz prethodnih anketa primenjen u istraživanju
 (autori: N. Mitrović, A. Đukić, J. Marić, 2022)

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Rezultati istraživanja prikazani su prvo kroz rezultate sprovedene ankete, a potom i u vidu uporedne analize sa rezultatima anketa iz prethodnih istraživanja iz 2013. i 2017. godine.

3.1 Rezultati ankete

Rezultati prvog dela ankete (A) pokazuju da je ispitano ukupno 200 ispitanika sa prostora Bloka 21, da strukturu ispitanika čini 122 žene i 78 muškaraca, prosečnih godina starosti između 15 i 25, pretežno zaposleni (48%).

SLIKA 2 _ Rezultati drugog dela (B) ankete (autor: N. Mitrović, 2022)

Rezultati drugog dela ankete (B) pokazuju da najveći procenat ispitanika čini upravo stanovništvo samog bloka (63% – 127 ispitanika) koje otvorene prostore bloka koristi tokom celog dana (51%) duže od jednog sata (65%). Čak 44% (89 subjekata) smatra da je njihova lična bezbednost na neki način ugrožena. Kao glavne izvore osećaja smanjene bezbednosti učesnici ankete navode verbalno nasilje (28%), neadekvatno uređene javne prostore (25%) krađu i fizičke napade (23%), odnosno vandalizam i druge oblike kriminalnog ponašanja, dok 22% (135 ispitanika) tvrdi da su na ovom području lično doživeli neku vrstu neprijatnosti. Većina ispitanika navodi popodnevnne, odnosno večernje časove kao najmanje bezbedne za boravak na otvorenim površinama, dok su mesta kao što su neosvetljeni prostori između zgrada i ulazi u zgrade navedeni kao najmanje bezbedne zone, koje veliki broj ispitanika (60%) izbegava u popodnevrim časovima. (Sl.2)

Ishodi trećeg dela ankete (C) prikazuju odnos ispitanika prema prostornim elementima unutar bloka. Naime, čak 58% (116 ispitanika) zadovoljno je količinom zelenila, međutim, više od 78% (152 subjekata) smatra da su zelene površine i elementi otvorenih prostora unutar bloka neadekvatno uređeni, a 58% i neadekvatno osvetljeni. Kao problem bezbednosti veliki broj ispitanika navodi nedovoljan broj parking-mesta (54%), dok svaki drugi ispitanik navodi manjak različitih aktivnosti i sadržaja unutar samog bloka (50% – 100 ispitanika). Rezultati potvrđuju da su najmanje bezbedni neosvetljeni ulazi i prolazi (41%), a kao meru intervencije najviše predlažu drugačije uređenje otvorenih javnih prostora (35%), kao i bolje osvetljenje (23%). (Sl.3)

Dok, ishodi četvrtog dela ankete (D) prikazuju korišćenje otvorenog javnog prostora tokom karantina, gde čak 75% ispitanika navodi da im je zelenilo pomoglo u toku karantina, dok se istovremeno čak 68% nije osetilo bezbedno u javnom prostoru. Rezultati pokazuju da skoro svaki drugi ispitanik smatra da u otvorenom javnom prostoru boravi češće nego pre karantina, dok, ono što je najznačajnije jeste da čak 81% smatra da su postali svesni važnosti otvorenog javnog prostora nakon karantina, njegove vrednosti koja doprinosi fizičkom, mentalnom i sveopštem zdravlju. Kao najčešću aktivnost tokom karantina u otvorenom javnom prostoru, navode boravak na svežem vazduhu (34%) ili sedenje na klupi (20%). (Sl.4)

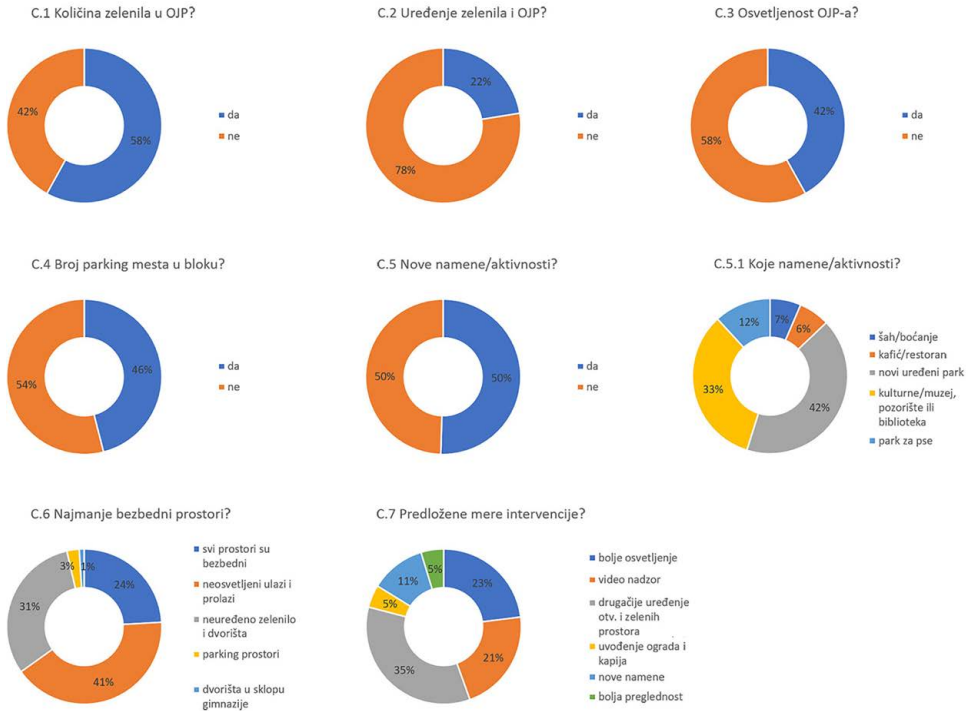
3.2 Uporedna analiza rezultata

Uporedna analiza rezultata prikazana je u TABELI 1. Najnovija anketa istog je obima kao anketa iz 2013. godine, odnosno 200 ispitanika, a slične strukture kao i anketa iz 2017. godine, sa nešto drugačijom starosnom strukturom. O prvoj anketi nemamo preciznije podatke za poređenje.

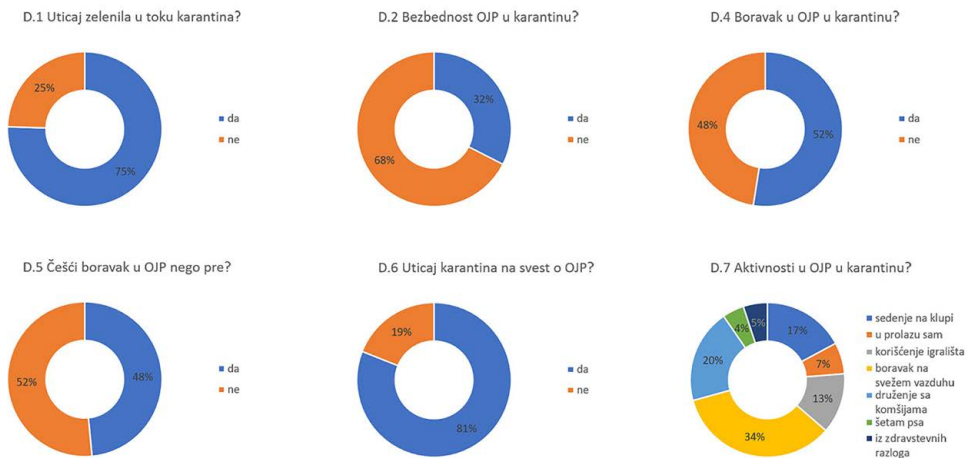
Ono što je zajedničko aktuelnoj i anketi iz 2017. godine jeste da su u pitanju pretežno stanovnici bloka 21, koji koriste otvorene javne prostore tokom celog dana. Može se zaključiti da se osećaj da je korisniku bezbednost ugrožena smanjila sa 70% na 56%, kao i neprijatnost u javnom prostoru sa 45% na 22%, ali je i dalje dominantan čin verbalnog nasilja.

Evidentno je da su ispitanici zadovoljniji količinom zelenila u bloku nego pre 9 godina, ali je i dalje problem njihova uređenost u javnom prostoru, kao i osvetljenost. Brojem parking mesta su takođe zadovoljniji nego pre 9, odnosno 5 godina, ali i dalje nedostaju određeni sadržaji – pre su bili sportski sadržaji ili mesta za decu, a danas su nov park ili kulturni sadržaji. Takođe, neosvetljeni ulazi i prolazi i dalje su najmanje bezbedni prostori, a kao intervenciju zahtevaju drugačije uređenje otvorenih javnih prostora.

Poslednji deo ankete ne može se porediti sa drugim anketama, jer je prvi put primenjen u anketi iz ove godine.

SLIKA 3 _ Rezultati trećeg dela (C) ankete (autor: N. Mitrović, 2022)

SLIKA 4 _ Rezultati četvrtog dela (D) ankete (autor: N. Mitrović, 2022)

TABELA 1 _ Uperedna analiza nove ankete sa rezultatima prethodnih anketa

Deo ankete	Parametar ispitivanja	2013.	2017.	2022.
A	broj ispitanika (pol)	Σ 200	113 (38%) - m 187 (62%) - ž Σ 300	78 (39%) - m 122 (61%) - ž Σ 200
	godište	/	26-40 god. (većina)	15-25 god. (39%)
	radni odnos	/	zaposleni	zaposleni (48%)
B	razlog posete	/	stanovnici bloka 21 (75%)	stanovnici bloka 21 (63%)
	period dana u OJP	/	tokom celog dana	tokom celog dana
	ugrožena bezbednost	za 80% korisnika bezbednost je važan aspekt korišćenja	da (70%)	ne (56%)
neprijatnost u javnom prostoru	da (45%) verbalno nasilje		da (22%) verbalno nasilje (61%)	
C	količina zelenila	ne (96%)	da (72%)	da (58%)
	uređenje zelenila	dovoljno zelenila za boravak u letnjem periodu	ne (85%)	ne (78%)
	osvetljenost	da (79%)	ne (većina ispitanih)	ne (58%)
	broj PM-a	ne (92%)	ne (62%)	ne (54%)
	nove namene / aktivnosti	dovoljno sportskih sadržaja; više mesta za decu (66%), više PM-a (60%)	da (41%) manjak različitih aktivnosti i sadržaja unutar bloka	da (50%) nov park (42%); kulturni sadržaji (33%)
	najmanje bezbedni prostori	/	neograđena školska dvorišta i dečija igrališta, parking, neosvetljeni ulazi i prolazi	neosvetljeni ulazi i prolazi (41%)
	mere intervencije	razdvojiti sadržaje po grupama korisnika	postavljanje ograde i kapija, bolje osvetljenje, bolje održavanje i uređenje OJP	drugačije uređenje OJP (35%); bolje osvetljenje (23%)
D	uticaj zelenila u toku karantina	/	/	da (75%)
	bezbenost u OJP tokom karantina			ne (68%)
	boravak u OJP u karantinu			da (52%)
	češći boravak u OJP nego pre covid-a			ne (52%)
	uticaj karantina na svest o OJP			da (81%)
	aktivnosti u OJP tokom karantina			boravak na svežem vazduhu (34%)

4. DISKUSIJA

Imajući u vidu da su svim anketama ispitanici pretežno stanovnici bloka 21, može se zaključiti da transformacije bloka tokom godina ne utiču na korišćenje otvorenih javnih prostora bloka tokom celog dana. Ipak, može se primetiti da se nivo bezbednosti povećao, jer su osećaj bezbednosti i neprijatnosti na manjem nivou što može biti rezultat veće koncentracije ljudi u samom bloku posledično zbog novih komercijalnih i sličnih sadržaja. Takođe, rezultati pokazuju da su količina zelenila, broj parking mesta kao i osvetljenost prostora, poboljšani. To je takođe u nekoj meri uticalo i na spomenuti osećaj bezbednosti i neprijatnosti, a sve zajedno može biti rezultat bolje društvene kohezije zajednice, koja u ovom istraživanju nije dovoljno ispitana.

Najvažnije zapažanje jeste u poslednjem delu ankete gde, ipak treba istaći, pandemija jeste uticala na povećanje svesti i važnosti otvorenih javnih prostora kod korisnika što može biti prvi korak ka jačanju participacije i promeni ka unapređenju javnog prostora i korisniku kao akteru u tom procesu.

Ipak, ankete nam pokazuju subjektivan sud korisnika otvorenih javnih prostora, tako da rezultati ne pokazuju objektivnu sliku o bezbednosti u prostoru. Takođe, rezultati ankete nam pokazuju da je bezbednost što se tiče broja parking mesta ili sveopše sigurnosti poboljšana, ali ne otkrivaju na koji način se to promenilo za kratak period od pet godina, kao i da li su posledica nekih drugih promena, zakonske regulative ili pandemije. Potrebno je raditi na primeni različitih teorija bezbednosti na različitim prostornim nivoima kako bismo bolje razumeli i otkrili na koji način promene u novobeogradskim blokovima utiču na bezbednost i sigurnost korisnika u javnom prostoru.

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

U poslednjih devet godina, bezbednost otvorenih javnih prostora u bloku 21 promenila se u pozitivnom smislu po mnogim aspektima korišćenja. Posebno treba istaći činjenicu da je pandemija povećala svest o značaju otvorenih javnih prostora za stanovnike bloka i njihov boravak na otvorenom generalno.

Rezultati ovog istraživanja zasnovani su na anketama koje su rađene po konceptima unapređenja prostora sa korisničkog aspekta, oslanjajući se na teorije *Koncepta prevencije kriminala kroz dizajn okruženja (CPTED)*. Međutim, rezultati, kao i pojava novih nepredviđenih fenomena i ograničenja u gradskim i drugim okruženjima, kao što su globalna pandemija ili promene zakonskih regulativa, govore nam da je potrebno raditi na novim konceptima *teritorizacije bezbednosti prostora* i posmatrati i korisnike i prostor mnogo šire izvan *Koncepta prevencije kriminala kroz dizajn okruženja (CPTED)*. To će pomoći u boljem razumevanju promena u bezbednosti prostora novobeogradskih blokova, kao i na koji način i na kom prostornom nivou je moguće intervenisati u budućnosti – planski i konkretno na terenu.

Zahvalnica

Istraživanje je podržano od strane Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Spisak referenci

- Bulatović, S. (2022). The impact of the reconstruction of megablocks (1990-2020) on the quality of common open public spaces: Blocks 21 and 28 in New Belgrade. *Arhitektura i Urbanizam, 00*, 1–1. <https://doi.org/10.5937/a-u0-30400>
- Carmona, M. (2019). Place value: Place quality and its impact on health, social, economic and environmental outcomes. *Journal of Urban Design, 24*(1), 1–48. <https://doi.org/10.1080/13574809.2018.1472523>
- Cozens, P., & Love, T. (2015). A Review and Current Status of Crime Prevention through Environmental Design (CPTED). *Journal of Planning Literature, 30*(4), 393–412. <https://doi.org/10.1177/0885412215595440>
- Đukić, A., Marić, J., & Radić, T. (2017). Mogućnost unapređenja urbane bezbednosti otvorenih prostora kroz transformaciju novobeogradskih blokova. *Prva Naučna Konferencija - Urbana Bezbednost i Urbani Razvoj*, 109–124.
- Djukić, A., Stajić, Lj. (2012). Reconstruction of open public spaces in managing blocks toward safety: case study Block 21, New Belgrade. *InDiS*.
- Mao, Y., Yin, L., Zeng, M., Ding, J., & Song, Y. (2021). Review of Empirical Studies on Relationship between Street Environment and Crime. *Journal of Planning Literature, 36*(2), 187–202. <https://doi.org/10.1177/0885412221992280>
- Weimann, H., Rylander, L., van den Bosch, M. A., Albin, M., Skärbäck, E., Grahn, P., & Björk, J. (2017). Perception of safety is a prerequisite for the association between neighbourhood green qualities and physical activity: Results from a cross-sectional study in Sweden. *Health & Place, 45*, 124–130. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2017.03.011>
- Odluka o utvrđivanju centralne zone Novog Beograda za prostorno kulturno-istorijsku celinu (blokovi 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30) („Službeni glasnik RS“ broj 06/21)
- Zakon o kulturnim dobrima („Službeni glasnik RS“ broj 99/11, 06/20, 35/21)
- Zakon o planiranju i izgradnji („Sl. glasnik RS“, broj 72/09, 81/09 – ispravka, 64/10 – odluka US, 24/11, 121/12 – odluka US, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/13 - odluka US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/2019, 37/2019 i 9/2020, 52/21)
- Zakon o stanovanju („Službeni glasnik RS“ broj 104/16, 09/20)

**CIP - Каталогизacija y публикациjи
Народна библиотека Србије, Београд**

711.4(082)
711.4:351.861(082)

NAUČNA konferencija Urbana bezbednost i urbani
razvoj (2 ; 2022 ; Beograd)

Zbornik radova [Elektronski izvor] / Druga naučna
konferencija "Urbana bezbednost i urbani razvoj"
[Beograd, 2022] ; [urednici Svetlana Stanarević,
Aleksandra Đukić]. - Beograd : Univerzitet, Fakultet
bezbednosti, 2022 (Beograd : Fakultet bezbednosti).
- 1 elektronski optički disk (DVD) ; 12 cm

Sistemski zahtevi: Nisu navedeni. - Nasl. sa naslovnog
ekrana. - Na nasl. str.; Univerzitet u Beogradu Fakultet
bezbednosti, Arhitektonski fakultet. - Tiraž 50. -
Napomene i bibliografske reference uz tekst. -
Bibliografija uz svaki rad.

ISBN 978-86-80144-55-9

- a) Градови – Урбани развој – Зборници
- б) Урбани развој – Безбедносни аспект – Зборници
- в) Безбедносни сектор – Зборници

COBISS.SR-ID 84108553

